

Оригинални научни рад

УДК: 316.776-053.6-056.36:159.922.8.072(497.11)

316.624.3-053.6-056.36:621.395.721.5(497.11)

DOI: 10.5937/zrffp54-45852

ПРОБЛЕМАТИЧНА УПОТРЕБА МОБИЛНИХ ТЕЛЕФОНА И ПРОБЛЕМИ МЕНТАЛНОГ ЗДРАВЉА АДОЛЕСЦЕНТА СА ЛАКОМ ИНТЕЛЕКТУАЛНОМ ОМЕЋЕНОШЋУ

Бојана Б. ДРСИЋ¹

Дња М. ГАЈИЋ²

Универзитет у Београду (Србија)

Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију

¹bojana.arsic57@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0001-6728-3779>

²anjuskagajic@gmail.com; <https://orcid.org/0000-0003-2559-3669>

Рад примљен: 5. 8. 2023.

Рад прихваћен: 5. 3. 2024.

ПРОБЛЕМАТИЧНА УПОТРЕБА МОБИЛНИХ ТЕЛЕФОНА И ПРОБЛЕМИ МЕНТАЛНОГ ЗДРАВЉА АДОЛЕСЦЕНАТА СА ЛАКОМ ИНТЕЛЕКТУАЛНОМ ОМЕТЕНОШЋУ

Кључне речи:
мобилни телефон;
проблеми
менталног
здравља;
адоlescенти;
лака
интелектуална
ометеност.

Сажетак. У последњих неколико деценија све више људи користи мобилне телефоне, па чак и особе са интелектуалном ометеношћу (надаље: ИО). Као најчешћа последица претеране употребе мобилних телефона истиче се настанак проблема менталног здравља (надаље: МЗ). Циљ овог истраживања је утврдити предикторе и повезаност проблематичне употребе мобилних телефона и проблема менталног здравља код адоlescената са лаком интелектуалном ометеношћу (надаље: ЛИО). Узорак је обухватио 54 испитаника адоlescентског узраста оба пола која имају ЛИО и која похађају Средњу занатску школу у Београду. За мерење карактеристика употребе мобилних телефона коришћен је Упитник проблематичне употребе мобилних телефона, а за мерење присуства проблема МЗ коришћена је Скала депресивности, анксиозности и стреса. Добијено је да адоlescенти са ЛИО имају статистички значајно висок степен проблематичне употребе мобилног телефона. Млађи адоlescенти, они који користе мобилни телефон дуже у току дана и адоlescенти који користе психоактивне супстанце имају већи степен проблематичне употребе мобилног телефона. Адоlescенти женског пола имају више проблема МЗ у поређењу са адоlescентима. Осим тога, адоlescенти који имају већи степен проблематичне употребе мобилних телефона имају више проблема МЗ, а присутност проблема МЗ у једном домену позитивно корелира са присуством других проблема МЗ. У закључку истичемо недостатке овог истраживања, препоруке за имплементацију будућих истраживања, као и препоруке за практичаре који раде са овом популацијом.

Увод

У последњих неколико деценија све више људи користи мобилне телефоне, односно више од 90% особа типичне популације (надаље: ТП) поседује телефон и свакодневно га користи (Busse & Fuchs, 2013). Истраживања показују да људи проводе у току дана између 10 и 12 сати користећи мобилни телефон (Liu et al., 2019), што је забрињавајући податак, имајући у виду потенцијалне последице прекомерне употребе. Као најчешће последице истичу се настанак проблема МЗ у виду анксиозности (El-Sayed Desouky & Abu-Zaid, 2020), депресије (Salehin et al., 2020) или стреса (Kuss et al., 2018). Осим тога, претерано коришћење мобилних телефона доводи до социјалне изолације од стране вршњачких група (Gowthami & Kumar, 2016) кроз стварање лажног осећаја припадности (Oberst et al., 2017), а у неким озбиљнијим ситуацијама и до поремећаја сна (Thomée et al., 2011) или настанка болести зависности (Park et al., 2019).

Особе са ИО користе телефоне у већој мери у последњих неколико година (Jenaro et al., 2018; Stephenson & Limbrick, 2015). Преко 85% особа са ИО свакодневно користи мобилни телефон, међутим, само 64,6% поседује лични уређај (Lopez-Fernandez et al., 2014). Оно што се показало забрињавајућим је учесталост коришћења. Наиме, истраживања старијег датума указују на то да су особе са ИО користиле телефон око три сата дневно (Smith et al., 2016), док новија истраживања истичу да особе са ИО већи део дана проводе на мобилном телефону (Jenaro et al., 2018). Они користе мобилни телефон у сличне сврхе као и особе ТП, као што су обављање телефонских позива (Bryen et al., 2017), слање СМС порука (Palmer et al., 2012), играње игрица (Nero et al., 2021), израду фотографија (Palmer et al., 2012), гледање видео-записа (Mechling, 2011), док веома мали број особа са ИО претражује информације које их интересују и које су од значаја (Ayres et al., 2013).

Проблеми које имају особе са ИО приликом употребе мобилних телефона могу бити недостатак функционалне писмености у форми поседовања вештина читања и писања неопходних за адекватну употребу мобилног

телефона, затим недостатак вештина неопходних за коришћење различитих апликација, као и цена мобилног уређаја (Stephenson & Limbrick, 2015).

Узрастна група која највећи део дана проводи у коришћењу мобилног телефона су адолесценти, и када је ТП у питању, и када су у питању особе са ИО (George & Odgers, 2015). Као најозбиљније последице пролонгиране употребе мобилног телефона истичу се појачана употреба психоактивних супстанци (Rauschert et al., 2022), као и погоршање академског успеха (Ibrahim et al., 2018).

Циљ овог истраживања је утврдити предикторе проблематичне употребе мобилних телефона адолесцената са ЛИО, те да ли постоји повезаност између степена проблематичне употребе мобилних телефона и присуства проблема МЗ.

Методологија

Узорак

Узорак је обухватио 54 адолесцената са ЛИО, који похађају Средњу занатску школу у Београду. Критеријум за одабир испитаника био је да имају развијену способност читања и разумевања прочитаног на ћириличном писму, имајући у виду да им је инструмент био дистрибуиран у папирном облику и да се од њих захтевало да самостално прочитају одговоре. У Табели 1 дата је структура узорка.

Табела 1. Структура узорка

Варијабла	Категорија	F	%
Пол	Женски	21	38.9
	Мушки	33	61.1
Разред	Први	10	18.5
	Други	27	50.0
	Трећи	17	21.5
Коришћење психоактивних супстанци	Да	13	24.1
	Не	41	75.9
Просечно време које испитаници проводе у току дана користећи мобилни телефон	1–3	18	33.3
	4–9	17	31.5
	10+	9	35.2
Остварени просек у претходном полугодишту	Одличан	33	61.1
	Врло добар	17	31.5
	Добар	2	3.7
	Довољан	0	0
	Недовољан	2	3.7

Инструменти

За мерење карактеристика употребе мобилних телефона коришћен је Упитник проблематичне употребе мобилних телефона (*Problematic Cellular Phone Use Questionnaire – PCPU-Q*; Yen et al., 2009). Инструмент се састоји од 12 ајтема који су формулисани у виду изјава и испитаници треба да означе на одговорима дихотомног типа да ли се наведена тврдња односи на њих. Свако слагање са тврдњом бодује се једним поеном, док се не слагање не бодује. Максимални скор који испитаници могу остварити је 12, где већи скор од пет поена подразумева да испитаници имају проблематичну употребу мобилног телефона. Поузданост инструмента у нашем истраживању била је прихватљива ($\alpha = .79$).

За мерење присуства депресије, анксиозности и стреса код испитаника коришћена је Скала депресивности, анксиозности и стреса (*Depression, Anxiety and Stress Scale – DASS-21*; Lovibond & Lovibond, 1995), односно верзија инструмента коју су на српски језик превели Јовановић и др. (Jovanović i dr., 2014). Скала се састоји од 21 ајтема, груписаних у три суб-ске: депресивности, анксиозности и стреса. Сви ајтеми формулисани су у виду изјава и испитаници треба да на четворостепеној скали Ликертовог типа да означе степен у којој мери се наведена тврдња односи на њих (0 – не односи се на мене; 1 – понекад; 2 – већину времена; 3 – увек). Максимални скор који испитаници могу остварити на инструменту је 63, где скор већи од 42 поена подразумева да имају израженије проблеме МЗ. Максимални скор на свакој субскали је 21, а скор изнад 14 поена је индикација да испитаници имају изражену депресију, анксиозност или стрес. Поузданост на инструменту била је висока ($\alpha = .94$), док је поузданост све три појединачне субске била добра ($\alpha = .85 - .86$).

Статистичка обрада података

За обраду података коришћен је СПСС програм (*SPSS IBM 23 – Statistical Package for the Social Sciences*). Ради утврђивања поузданости коришћених инструмената и субске, коришћен је Кронбахов алфа коефицијент. За утврђивање одступања од нормалности расподеле коришћен је Шапиро–Вилк тест. Постигнућа испитаника на примењеним инструментима и субскалама приказана су дескриптивним статистичким мерама. Разлике у постигнућима група испитаника на примењеним инструментима и њиховим субскалама између дихотомних категоричких варијабли (пол и коришћење психоактивних супстанци) утврђене су Ман–Витни У тестом, а између политомних категоричких варијабли (разред, просечно време које испитаници проводе у току дана користећи мобилни телефон и остварени просек у претходном полугодишту) Крускал–Волис тестом.

Проблематична употреба мобилних телефона и проблеми менталног здравља адолесцената са лако ментално ограниченима

За утврђивање међусобне корелације између примењених инструмената коришћена је Спирманова корелациона анализа, а за утврђивање предиктора проблематичне употребе мобилних телефона коришћена је једнострука анализа варијансе.

Резултати

Нормалност расподеле нумеричких варијабли

Као што се може уочити у Табели 2, емпиријска дистрибуција мера одступа од нормалне расподеле на свим варијаблама, што имплицира даљу употребу непараметријских статистичких тестова.

Табела 2. Резултати Шапиро–Вилк теста нормалности расподеле

Назив варијабле	Шапиро–Вилк тест	
	W	p
Проблематична употреба мобилних телефона	.96	.05
Депресија	.94	.008
Анксиозност	.94	.007
Стрес	.96	.05
Скала депресивности, анксиозности и стреса	.97	.01

Дескриптивне статистичке вредности на примењеним инструментима

Анализом дескриптивних резултата испитаника можемо закључити да адолесценти са ЛИО имају висок степен проблематичне употребе мобилних телефона ($Min = 0$, $Max = 12$, $M = 5.02$, $SD = 2.58$), немају висок степен проблема МЗ ($Min = 0$, $Max = 63$, $M = 27.30$, $SD = 17.29$), као и да највише осећају стрес ($Min = 0$, $Max = 21$, $M = 10.98$, $SD = 6.19$), затим депресију ($Min = 0$, $Max = 21$, $M = 8.74$, $SD = 6.36$), а у најмањој мери анксиозност ($Min = 0$, $Max = 21$, $M = 7.57$, $SD = 5.92$).

Разлике у погледу проблематичне употребе мобилних телефона

Резултати Ман–Витни теста указују на то да између адолесцената са ЛИО који су женског пола ($N = 21$, $Mdn = 5.00$, $IQR = 3$) и адолесцената који су мушког пола ($N = 33$, $Mdn = 5.00$, $IQR = 4$) не постоји статистички значајна разлика у погледу проблематичне употребе мобилног телефона ($U = 316.00$, $p = .58$). Међутим, утврђене су статистички значајне разлике у погледу проблематичне употребе мобилног телефона између испитаника

који користе психоактивне супстанце и оних који не користе ($U = 162.00$, $p = .03$), где адолесценти са ЛИО који користе психоактивне супстанце имају већи степен проблематичне употребе мобилног телефона ($N = 13$, $Mdn = 6.00$, $IQR = 2$) од испитаника који не користе ($N = 41$, $Mdn = 5.00$, $IQR = 4$).

У Табели 3 приказани су резултати Краскал–Волис теста, који се односи на разлике између испитаника у погледу проблематичне употребе мобилних телефона, а у односу на политомне категоријске варијабле.

Табела 3. Политомне варијабле и проблематична употреба мобилних телефона

Варијабла	Категорија	N	M	SD	Mdn	IQR
Разред	Први	10	6.00	1.89	6.50	3
	Други	27	5.37	2.75	5.00	4
	Трећи	17	3.88	2.37	3.00	4
Просечно време које испитаници проводе у току дана користећи мобилни телефон	1–3	18	3.94	2.53	5.00	3
	4–9	17	5.06	2.68	5.00	4
	10+	9	6.00	2.24	6.00	2
Остварени просек у претходном полугодишту	Одличан	33	5.21	2.91	5.00	4
	Врлодобар	17	4.76	2.08	5.00	3
	Добар	2	4.00	2.83	4.00	-
	Недовољан	2	5.00	0.00	5.00	0

Резултати указују на то да се испитаници који похађају различите разреде статистички значајно разликују у погледу проблематичне употребе мобилних телефона ($H = 6.39$, $df = 2$, $p = .04$), где испитаници који су прва година средње школе имају најпроблематичнију употребу мобилног телефона ($Mdn = 6.00$), затим они који похађају други разред ($Mdn = 5.37$), док најмање проблема имају адолесценти који су трећи разред средње школе ($Mdn = 3.88$).

Даље, резултати указују на то да се испитаници статистички значајно разликују у односу на просечно време које проводе током дана користећи мобилни телефон ($H = 6.65$, $df = 2$, $p = .04$), где испитаници који проводе више од 10 сати у току дана користећи телефон имају највише елемената проблематичне употребе ($Mdn = 6.00$), затим испитаници који проводе између четири и девет сати у току дана ($Mdn = 5.06$), а најмање проблематичне употребе имају они адолесценти који проводе мање од три сата дневно користећи мобилни телефон ($Mdn = 3.94$).

На крају, резултати указују на то да се испитаници не разликују статистички значајно у односу на просек који су остварили у последњем полугодишту, а у односу на проблематичну употребу мобилног телефона ($H = 0.50$, $df = 2$, $p = .78$).

Разлике у погледу присуства проблема менталног здравља

Резултати Ман-Витни теста указују на то да између адолесцената са ЛИО који су различитог пола постоји статистички значајна разлика у погледу проблема МЗ ($U = 166.00, p = .001$), где адолесценти женског пола имају више проблема МЗ ($N = 21, Mdn = 39.00, IQR = 21$) у поређењу са испитаницима мушког пола ($N = 33, Mdn = 19.00, IQR = 26$). Међутим, нису утврђене статистички значајне разлике између испитаника који користе психоактивне супстанце и оних који не користе ($U = 178.00, p = .07$), затим у односу на разред који похађају ($H = 3.48, df = 2, p = .18$), просечно време које проводе у току дана користећи мобилни телефон ($H = 3.72, df = 2, p = .16$), као ни у односу на просек који су остварили у претходном полугодишту ($H = 1.59, df = 2, p = .45$).

Корелација између примењених инструмената

У Табели 4 приказани су резултати Спирманове ро корелационе анализе између коришћених скала и субскала.

Табела 4. Резултати корелационе анализе

	1	2	3	4
1. Проблематична употреба мобилних телефона				
2. Депресија	.50*			
3. Анксиозност	.35*	.81*		
4. Стрес	.49*	.84*	.79*	
5. Скала депресивности, анксиозности и стреса	.47*	.94*	.94*	.92*

* $p < .001$

Резултати указују на то да постоји статистички значајна позитивна корелација између проблематичне употребе мобилних телефона и депресије ($r_s = .50, p < .001$), анксиозности ($r_s = .35, p = .009$) и стреса ($r_s = .49, p < .001$), где испитаници који имају већи степен проблематичне употребе мобилних телефона осећају више стреса, депресивнији су и анксиознији. Осим тога, утврђена је статистички значајна корелација између проблематичне употребе мобилних телефона и укупног скорa на Скали за процену проблема МЗ ($r_s = .47, p < .001$), где испитаници из узорка који имају већи степен проблематичне употребе мобилних телефона имају већи степен проблема МЗ.

Даље, утврђена је статистички значајна позитивна корелација између депресије и анксиозности ($r_s = .81, p < .001$), депресије и стреса ($r_s = .84, p < .001$), анксиозности и стреса ($r_s = .79, p < .001$), где испитаници који имају већи степен једног од наведених проблема МЗ имају и остале.

На крају, утврђена је статистички значајна позитивна корелација између депресије и укупног скорa на Скали за процену проблема МЗ ($r_s = .94, p < .001$), анксиозности и укупног скорa на Скали ($r_s = .94, p < .001$) и стреса и укупног скорa на Скали ($r_s = .92, p < .001$), где они испитаници који имају један вид проблема МЗ имају и укупно више проблема МЗ.

Предиктори проблематичне употребе мобилних телефона

Резултати вишеструке регресионе анализе показују да се скупом предикторских варијабли којима су мерене различите социодемографске карактеристике испитаника може објаснити само десетина варијансе њихове проблематичне употребе мобилних телефона ($F = 1.98, df_1 = 6, df_2 = 47, p = .09, R^2 = .10$). Највећи допринос остварује просечно време које испитаници проводе у току дана користећи мобилни телефон ($\beta = .24, p = .11$), међутим, не у статистички значајној мери. Такође, значајним предикторима се нису показали разред који испитаници похађају ($\beta = -.17, p = .26$), коришћење психоактивних супстанци од стране испитаника ($\beta = -.15, p = .31$), пол испитаника ($\beta = .04, p = .76$), као ни просек остварен у претходном полугодишту ($\beta = -.16, p = .24$).

Дискусија

Резултати истраживања показују да адолесценти са ЛИО из узорка имају статистички значајно висок степен проблематичне употребе мобилног телефона. Џенаро и др. (Jenaro et al., 2018) у свом истраживању спроведеном са истим циљем, на узорку од 216 адолесцената са ЛИО и контролном групом од 410 адолесцената ТП, дошли су до резултата да адолесценти са ЛИО користе мобилне телефоне у истој мери као адолесценти из контролне групе. Осим тога, обе групе испитаника имале су висок степен проблематичне употребе мобилног телефона, што је у сагласности са нашим резултатима. Домаћи аутори (Glumbić et al., 2020) у свом истраживању долазе до резултата да 11,9% адолесцената са ЛИО испољава проблематичну употребу мобилног телефона, док је наведена учесталост код адолесцената ТП мања. Међутим, до супротних резултата долазе амерички аутори (Glencross et al., 2021) који налазе да адолесценти са ЛИО не испољавају проблематичну употребу мобилних телефона услед недостатка развијености дигиталних вештина.

Нису утврђене статистички значајне полне разлике на нашем узорку, а у погледу проблематичне употребе мобилног телефона, док је у истраживањима спроведеним у нашој земљи (Glumbić et al., 2020; 2021) добијено да адолесценти женског пола имају више елемената проблематичне употребе

мобилног телефона. Међутим, у нашем истраживању је било мање испитаника женског него мушког пола у узорку, што је потенцијално један од разлога неусаглашености наших резултата са претходним, али и један од недостатака нашег истраживања.

Адолесценти са ЛИО који користе психоактивне супстанце имају већи степен проблематичне употребе мобилног телефона од испитаника који не користе, што је у сагласности са истраживањима која су спроведена са узорком адолесцената ТП (Jongbloed et al., 2020). Међутим, не постоје истраживања која су у узорку имала адолесценте са ЛИО, стога ово истичемо као препоруку будућим ауторима.

Добијено је да порастом разреда који испитаници похађају опада проблематична употреба мобилних телефона, услед пораста календарског узраста. Овакав резултат може бити услед пораста захтева који се очекују од ученика који похађају средње школе (Milanović-Dobrota i dr., 2019), што им онемогућава учестало коришћење мобилног телефона. Такође, као једно од објашњења може бити и пораст претходне дужине школовања, што је довело до склапања већег броја пријатељстава и умањења потребе за социјализацијом путем мобилног телефона, односно друштвених мрежа. Стога, истичемо као недостатак нашег истраживања изостанак процене квантитета и квалитета социјалних односа које адолесценти са ЛИО остварују са својим вршњацима.

Порастом времена које адолесценти са ЛИО проводе користећи мобилни телефон у току дана, расте и проблематична употреба мобилног телефона. Као последице претходног коришћења мобилног телефона истичу се главобоља која последично изазива иритабилност и недостатак сна услед коришћења мобилног телефона у ноћним сатима (Tao et al., 2017), а нека истраживања чак и налазе да број сати који адолесценти у току дана проводе користећи мобилни телефон позитивно корелира са присуством екстранизованих проблема у понашању, као и изостанком способности регулације сопственог понашања (George et al., 2018).

Испитаници из нашег узорка који остварују различити просек на крају полугодишта нису се статистички значајно разликовали у погледу проблематичне употребе мобилног телефона, као ни у погледу присуства проблема МЗ. Овакве налазе тумачимо тиме што је наш узорак у погледу академског постигнућа био неуједначен, као и тиме да смо у узорку имали веома мали број испитаника који нису остварили одличан или врлодобар успех. Већина ученика са ЛИО похађа наставу по индивидуализованом образовном програму (Knight et al., 2019; Zhang et al., 2020), који имплицира постављање индивидуализованих академских циљева и захтева (Rashid & Wong, 2023), самим тим је и очекивано да ће имати одличан или врлодобар школски успех (Schwartz et al., 2021), као што је и случај са нашим испитаницима. Иако истраживања показују да похађање средње

школе позитивно корелира са већом преваленцијом проблема МЗ код адолесцената са ЛИО услед повећања академских захтева и очекивања (Sarid et al., 2020), адолесценти са ЛИО ће имати нижи степен проблема МЗ уколико родитељска очекивања од њиховог академског успеха нису превисока (Avnet et al., 2019). Осим тога, као релевантни чиниоци који могу утицати на умањење проблема МЗ истичу се супортивни стил наставника (Khasawneh, 2021) и стратегије које су адолесценти са ЛИО научили, а које се односе на начине суочавања са свакодневним академским захтевима и животним стресорима (Breedvelt et al., 2019; Goroshit & Hen, 2021).

Адолесценти са ЛИО из нашег узорка немају висок степен проблема МЗ, што је у супротности са претходним истраживањима у којима је добијено да између 40–80% њих има неки вид коморбидних проблема МЗ (Totsika et al., 2022). Сматрамо да је један од разлога оваквих резултата то што утврђивање проблема МЗ није подразумевало директну процену, већ примену упитника који су попуњавали сами адолесценти. Наиме, сматра се да је тешко установити проблеме МЗ код особа са ЛИО применом интроспективних скала, услед немогућности потпуног разумевања ајтема од којих се одређени упитник састоји (Deb et al., 2022).

Дескриптивни резултати показали су да адолесценти са ЛИО највише осећају стрес, затим депресију, а у најмањој мери анксиозност, што је у сагласности са претходним истраживањима у којима је добијено да четвртина адолесцената са ЛИО осећа депресију (Whitney et al., 2019). Када је у питању стрес, претходна истраживања показују да је он највећи код особа са ЛИО које су запослене или које су у процесу радног тренинга (Ryan et al., 2021), као што је и случај са нашим узорком. Нису изненађујући резултати који указују на то да адолесценти са ЛИО у најмањој мери осећају анксиозност, јер се показало да је осећања анксиозности тешко утврдити код ове популације (Appleton et al., 2019; Kildahl et al., 2020). Као неки од разлога наводе се узимање медикаментозне терапије која маскира симптоме, као и тешко уочавање ових симптома у ситуацијама које су свакодневне (Sáez-Suanes et al., 2020).

Адолесценти женског пола са ЛИО имали су више проблема МЗ у поређењу са испитаницима, што је у сагласности са истраживањем ранијег датума (Tsakanikos et al., 2006), међутим, новија истраживања налазе да не постоје полне разлике (Charlot et al., 2011; Willner et al., 2020). Као један од недостатака нашег истраживања истичемо мали број испитаника у узорку, али и изостанак постојања контролне групе која би обухватала адолесценте ТП.

У нашем истраживању нису утврђене статистички значајне разлике у погледу проблема МЗ између испитаника који користе психоактивне супстанце и оних који не користе. Сматрамо да смо до оваквих резултата дошли услед малог броја испитаника који су изјавили да користе психоактивне

супстанце, потенцијално услед давања неискрених одговора од стране испитаника. Ли (Lee, 2022) истиче како није најјасније да ли употреба психоактивних супстанци доводи до проблема МЗ или адолесценти услед постојећих проблема МЗ бивају подложнији коришћењу психоактивних супстанци. Имајући у виду да не постоје истраживања која су се бавила проучавањем овог односа код особа са ЛИО (Slayter & Jensen, 2019), сматрамо да је неопходно ову област додатно истражити.

Испитаници из нашег узорка се нису разликовали у присуству проблема МЗ, а у односу на разред који похађају, као ни у односу на просечно време које проводе у току дана користећи мобилни телефон. Претходна истраживања показала су да повећање времена које адолесценти проводе у току дана користећи мобилни телефон позитивно корелира са степеном присуства проблема МЗ (Jenaro et al., 2018). Особе са ЛИО често услед недостатка свести о протоку времена који у току дана проводе користећи мобилни телефон, као и услед давања предности интеракцијама путем мобилног телефона запостављају одржавање социјалних интеракција које се одвијају уживо, што последично доводи до урушавања социјалних односа и настанка различитих проблема МЗ (Marques et al., 2021). Сматрамо да је неопходно испитати код подузорка адолесцената са ЛИО који има проблематичну употребу мобилног телефона, као и оних који користе мобилни телефон већи део дана какав је квалитет слободног времена, имајући у виду да дужина времена коју адолесценти са ЛИО проводе у току дана користећи мобилни телефон негативно корелира са квалитетом организације слободног времена, што се последично одражава на целокупни квалитет живота (Lancioni et al., 2017). Стога, ово истичемо као још једно ограничење нашег истраживања.

Адолесценти са ЛИО из узорка који имају већи степен проблематичне употребе мобилних телефона су депресивнији, анксиознији и осећају више стреса, а и да имају више проблема МЗ у сваком од домена. Такође, испитаници који имају проблеме МЗ у једном домену (депресија, анксиозност или стрес) имају проблеме МЗ и у осталим доменима, а и присуство једног од наведених проблема МЗ претпоставља да ће адолесценти са ЛИО имати проблеме МЗ у целини. Овакви резултати су у сагласности са претходним истраживањима која су спроведена над популацијом адолесцената ТП (Jensen et al., 2019; Sadagheyani & Tatari, 2021), али и са истраживањима спроведеним на узорку који се сачињавао од адолесцената са ЛИО (Jenaro et al., 2018). Имајући у виду резултате истраживања Барлота и др. (Barlott et al., 2020) у којем је добијено да преко 70% адолесцената са ЛИО испољава проблематичну употребу мобилног телефона, али и налазе да већина адолесцената када користи мобилни телефон користи интернет (Glencross et al., 2021), није зачуђујуће да је најчешћа последица тога постојање проблема МЗ (Martinez-Cao et al., 2021). Батахарија и др. (Bhattacharya et al., 2019)

долазе до података да се код адолесцената са ЛИО јављају страхови, и то онда када су у немогућности да користе мобилни телефон, који последично доводе до изражених негативних психолошких симптома и проблема МЗ. Стога, као препоруку за практичаре истичемо неопходност стварања техника помоћу којих би се превенирале последице прекомерне и проблематичне употребе мобилног телефона од стране адолесцената са ЛИО. Имајући у виду да су сви испитаници из нашег узорка ученици средње школе, за образовање и васпитање деце са сметњама у развоју било би од велике користи спровести исто истраживање над узорком адолесцената са ЛИО, а који су укључени у редовни систем школовања, јер ученици са ЛИО који су укључени у инклузивни систем школовања испољавају више проблема МЗ (Olivier et al., 2020).

Закључак

На основу добијених резултата долазимо до закључка да адолесценти са ЛИО имају статистички значајно висок степен проблематичне употребе мобилног телефона. Млађи адолесценти, они који користе мобилни телефон дуже у току дана и адолесценти који користе психоактивне супстанце, имају већи степен проблематичне употребе мобилног телефона. Пол и просек оцена нису предиктори проблематичне употребе мобилног телефона. Испитаници из нашег узорка нису имали статистички висок степен проблема МЗ. Адолесценти женског пола са ЛИО имају више проблема МЗ у поређењу са адолесцентима. Употреба психоактивних супстанци, разред, просечно време које адолесценти проводе у току дана користећи мобилни телефон и просек оцена нису предиктори присуства проблема МЗ. Осим тога, адолесценти са ЛИО који имају већи степен проблематичне употребе мобилних телефона имају више проблема МЗ, а присутност тих проблема у једном домену позитивно корелира са присуством других проблема МЗ.

Од велике је важности испитати и у које сврхе адолесценти са ЛИО користе мобилне телефоне (Merrells et al., 2019), као и како поступају родитељи адолесцената са ЛИО у ситуацијама када приметите знаке проблематичне или претеране употребе мобилног телефона код своје деце. Неопходно је да родитељи адолесцената са ЛИО у одређеној мери контролишу употребу мобилних телефона ради превенције довођења деце у проблематичне ситуације (Wright & Wachs, 2020). Отуда, као препоруку истичемо испитивање стилова родитељства и приступа родитеља оваквим ситуацијама.

Литература

- Appleton, H., Roberts, J., & Simpson, K. (2019). How is anxiety identified and diagnosed in individuals with autism spectrum disorder and intellectual disability? A scoping review. *Journal of Mental Health Research in Intellectual Disabilities*, 12(3–4), 152–175. <https://doi.org/10.1080/19315864.2019.1679299>
- Avnet, M., Makara, D., Larwin, K. H., & Erickson, M. (2019). The impact of parental involvement and education on academic achievement in elementary school. *International Journal of Evaluation and Research in Education*, 8(3), 476–483.
- Axmon, A., El Mrayyan, N., Eberhard, J., & Ahlström, G. (2019). Pharmacotherapy for mood and anxiety disorders in older people with intellectual disability in comparison with the general population. *BMC Psychiatry*, 19(1), 1–8. <https://doi.org/10.1186/s12888-019-2191-7>
- Ayres, K. M., Mechling, L., & Sansosti, F. J. (2013). The use of mobile technologies to assist with life skills/independence of students with moderate/severe intellectual disability and/or autism spectrum disorders: Considerations for the future of school psychology. *Psychology in the Schools*, 50(3), 259–271. <https://doi.org/10.1002/pits.21673>
- Barlott, T., Aplin, T., Catchpole, E., Kranz, R., Le Goullon, D., Toivanen, A., & Hutchens, S. (2020). Connectedness and ICT: Opening the door to possibilities for people with intellectual disabilities. *Journal of Intellectual Disabilities*, 24(4), 503–521. <https://doi.org/10.1177/1744629519831566>
- Bhattacharya, S., Bashar, M. A., Srivastava, A., & Singh, A. (2019). Nomophobia: No mobile phone phobia. *Journal of Family Medicine and Primary Care*, 8(4), 1297–1315. https://doi.org/10.4103/jfmpc.jfmpc_71_19
- Breedvelt, J. J., Amanvermez, Y., Harrer, M., Karyotaki, E., Gilbody, S., Bockting, C. L., & Ebert, D. D. (2019). The effects of meditation, yoga, and mindfulness on depression, anxiety, and stress in tertiary education students: A meta-analysis. *Frontiers in Psychiatry*, 10(1), 193–207. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2019.00193>
- Bryen, D. N., Carey, A., & Friedman, M. (2007). Cell phone use by adults with intellectual disabilities. *Intellectual and Developmental Disabilities*, 45(1), 1–2. [https://doi.org/10.1352/1934-9556\(2007\)45\[1:CPUBAW\]2.0.CO;2](https://doi.org/10.1352/1934-9556(2007)45[1:CPUBAW]2.0.CO;2)
- Busse, B., & Fuchs, M. (2013). Prevalence of cell phone sharing. *Survey Methods: Insights from the Field*, 1(1), 15–27. <https://doi.org/10.13094/SMIF-2013-00004>
- Charlot, L., Abend, S., Ravin, P., Mastis, K., Hunt, A., & Deutsch, C. (2011). Non-psychiatric health problems among psychiatric inpatients with intellectual disabilities. *Journal of Intellectual Disability Research*, 55(2), 199–209. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2788.2010.01294.x>
- Deb, S., Perera, B., Krysta, K., Ozer, M., Bertelli, M., Novell, R., Wieland, J., & Sappok, T. (2022). The European guideline on the assessment and diagnosis of psychiatric disorders in adults with intellectual disabilities. *The European Journal of Psychiatry*, 36(1), 11–25. <https://doi.org/10.1016/j.ejpsy.2021.10.002>
- El-Sayed Desouky, D., & Abu-Zaid, H. (2020). Mobile phone use pattern and addiction in relation to depression and anxiety. *Eastern Mediterranean Health Journal*, 26(6), 692–699. <https://doi.org/10.26719/emhj.20.043>

- George, M. J., & Odgers, C. L. (2015). Seven fears and the science of how mobile technologies may be influencing adolescents in the digital age. *Perspectives on Psychological Science*, 10(6), 832–851. <https://doi.org/10.1177/1745691615596788>
- George, M. J., Russell, M. A., Piontak, J. R., & Odgers, C. L. (2018). Concurrent and subsequent associations between daily digital technology use and high-risk adolescents' mental health symptoms. *Child Development*, 89(1), 78–88. <https://doi.org/10.1111/cdev.12819>
- Glencross, S., Mason, J., Katsikitis, M., & Greenwood, K. M. (2021). Internet use by people with intellectual disability: Exploring digital inequality – A systematic review. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 24(8), 503–520. <https://doi.org/10.1089/cyber.2020.0499>
- Glumbić, N., Brojčin, B., Đorđević, M., & Žunić-Pavlović, V. (2021). Characteristics of mobile phone use in adolescents identified with mild intellectual disability who attend special schools in Serbia and their non-disabled peers in mainstream schools. *British Journal of Learning Disabilities*, 49(2), 217–229. <https://doi.org/10.1111/bld.12358>
- Glumbić, N., Brojčin, B., Žunić-Pavlović, V., & Đorđević, M. (2020). Problematic mobile phone use among adolescents with mild intellectual disability. *Psihologija*, 53 (4), 359–376.
- Goroshit, M., & Hen, M. (2021). Academic procrastination and academic performance: Do learning disabilities matter?. *Current Psychology*, 40(3), 2490–2498. <https://doi.org/10.1007/s12144-019-00183-3>
- Gowthami, S., & Kumar, S. V. K. (2016). Impact of smartphone: A pilot study on positive and negative effects. *International Journal of Scientific Engineering and Applied Science*, 2(3), 473–478.
- Ibrahim, N. K., Baharoon, B. S., Banjar, W. F., Jar, A. A., Ashor, R. M., Aman, A. A., & Al-Ahmadi, J. R. (2018). Mobile phone addiction and its relationship to sleep quality and academic achievement of medical students at King Abdulaziz University, Jeddah, Saudi Arabia. *Journal of Research in Health Sciences*, 18(3), Article e00420.
- Jenaro, C., Flores, N., Cruz, M., Pérez, M. C., Vega, V., & Torres, V. A. (2018). Internet and cell phone usage patterns among young adults with intellectual disabilities. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 31(2), 259–272. <https://doi.org/10.1111/jar.12388>
- Jensen, M., George, M. J., Russell, M. R., & Odgers, C. L. (2019). Young adolescents' digital technology use and mental health symptoms: Little evidence of longitudinal or daily linkages. *Clinical Psychological Science*, 7(6), 1416–1433. <https://doi.org/10.1177/2167702619859336>
- Jongbloed, K., Pearce, M. E., Thomas, V., Sharma, R., Pooyak, S., Demerais, L., & Spittal, P. M. (2020). The Cedar Project – Mobile phone use and acceptability of mobile health among young indigenous people who have used drugs in British Columbia, Canada: Mixed methods exploratory study. *JMIR mHealth and uHealth*, 8(7), Article e16783. <https://doi.org/10.2196/16783>
- Jovanović, V., Gavrilov-Jerković, V., Žuljević, D., & Brdarić, D. (2014). Psihometrijska evaluacija Skale depresivnosti, anksioznosti i stresa – 21 (DASS-21) na uzorku studenata u Srbiji. *Psihologija*, 47 (1), 93–112. <https://doi.org/10.2298/PSI1401093J>

- Khasawneh, M. A. S. (2021). Cognitive flexibility of students with learning disabilities in English language and its relationship to some variables. *Shanlax International Journal of Education*, 9(3), 49–56.
- Kildahl, A. N., Helverschou, S. B., Bakken, T. L., & Oddli, H. W. (2020). “If we do not look for it, we do not see it”: Clinicians’ experiences and understanding of identifying post-traumatic stress disorder in adults with autism and intellectual disability. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 33(5), 1119–1132. <https://doi.org/10.1111/jar.12734>
- Knight, V. F., Huber, H. B., Kuntz, E. M., Carter, E. W., & Juarez, A. P. (2019). Instructional practices, priorities, and preparedness for educating students with autism and intellectual disability. *Focus on Autism and Other Developmental Disabilities*, 34(1), 3–14. <https://doi.org/10.1177/1088357618755694>
- Kuss, D. J., Kanjo, E., Crook-Rumsey, M., Kibowski, F., Wang, G. Y., & Sumich, A. (2018). Problematic mobile phone use and addiction across generations: The roles of psychopathological symptoms and smartphone use. *Journal of Technology in Behavioral Science*, 3(1), 141–149. <https://doi.org/10.1007/s41347-017-0041-3>
- Lancioni, G. E., Singh, N. N., O’Reilly, M. F., Sigafoos, J., Alberti, G., Perilli, V., Zimbaro, C., & Chiariello, V. (2017). Supporting leisure and communication in people with visual and intellectual disabilities via a smartphone-based program. *British Journal of Visual Impairment*, 35(3), 257–263. <https://doi.org/10.1177/0264619617715497>
- Lee, C. (2022). *Florence County (WI) Alcohol & Other Drug Abuse and Mental Health Coalition: Increasing Community Capacity and Resources Through Partnership – County Health Rankings and Roadmaps*. Way Oakland, CA: Bright Research Group. <https://policycommons.net/artifacts/3336965/florence-county-wi-alcohol-other-drug-abuse-and-mental-health-coalition/4135813/>
- Liu, J., Liu, C. X., Wu, T., Liu, B. P., Jia, C. X., & Liu, X. (2019). Prolonged mobile phone use is associated with depressive symptoms in Chinese adolescents. *Journal of Affective Disorders*, 259(1), 128–134. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2019.08.017>
- Lopez-Fernandez, O., Honrubia-Serrano, L., Freixa-Blaxter, M., & Gibson, W. (2014). Prevalence of problematic mobile phone use in British adolescents. *CyberPsychology, Behavior, and Social Networking*, 17(2), 91–98. <https://doi.org/10.1089/cyber.2012.0260>
- Lovibond, S. H., & Lovibond, P. F. (1995). *Manual for the Depression Anxiety Stress Scales* (2nd Ed.). Sydney: Psychology Foundation.
- Marques, G., Drissi, N., de la Torre Díez, I., de Abajo, B. S., & Ouhbi, S. (2021). Impact of COVID-19 on the psychological health of university students in Spain and their attitudes toward mobile mental health solutions. *International Journal of Medical Informatics*, 147(1), 1043–1069. <https://doi.org/10.1016/j.ijmedinf.2020.104369>
- Martinez-Cao, C., Gomez, L. E., Alcedo, M. Á., & Monsalve, A. (2021). Systematic review of bullying and cyberbullying in young people with intellectual disability. *Education and Training in Autism and Developmental Disabilities*, 56(1), 3–17.
- Mechling, L. C. (2011). Review of twenty-first-century portable electronic devices for persons with moderate intellectual disabilities and autism spectrum disorders. *Education and Training in Autism and Developmental Disabilities*, 1(1), 479–498. <https://www.jstor.org/stable/24232361>

- Merrells, J., Buchanan, A., & Waters, R. (2019). "We feel left out": Experiences of social inclusion from the perspective of young adults with intellectual disability. *Journal of Intellectual & Developmental Disability*, 44(1), 13–22. <https://doi.org/10.3109/13668250.2017.1310822>
- Milanović-Dobrota, B., Japundža-Milislavljević, M., & Đurić-Zdravković, A. (2019). Angažovanost učenika sa lakom intelektualnom ometenošću na praktičnoj nastavi. U: M. Nikolić i M. Vantić Tanjić (ur.), *Unapređenje kvalitete života djece i mladih (Tematski zbornik X međunarodne naučno-stručne konferencije)* (str. 359–368). Istanbul, Turska: Udruženje za podršku i kreativni razvoj djece i mladih.
- Mosbiran, N. F., Mustafa, M. Z., Nordin, M. N., Ismail, A. F., Feisal, M., Akim, T., & Saimy, I. S. (2021). Analysis of the study of individual education plans in special education. *Review of International Geographical Education Online*, 11(7), 777–780.
- Nepo, K., Tincani, M., & Axelrod, S. (2021). Teaching mobile device-based leisure to adults with autism spectrum disorder and intellectual disability. *Focus on Autism and Other Developmental Disabilities*, 36(2), 83–94. <https://doi.org/10.1177/1088357620943500>
- Oberst, U., Wegmann, E., Stodt, B., Brand, M., & Chamarro, A. (2017). Negative consequences from heavy social networking in adolescents: The mediating role of fear of missing out. *Journal of Adolescence*, 55(1), 51–60. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2016.12.008>
- Olivier, E., Azarnia, P., Morin, A. J., Houle, S. A., Dubé, C., Tracey, D., & Maïano, C. (2020). The moderating role of teacher-student relationships on the association between peer victimization and depression in students with intellectual disabilities. *Research in Developmental Disabilities*, 98(2), 1–17. <https://doi.org/10.1016/j.ridd.2020.103572>
- Palmer, S. B., Wehmeyer, M. L., Davies, D. K., & Stock, S. E. (2012). Family members' reports of the technology use of family members with intellectual and developmental disabilities. *Journal of Intellectual Disability Research*, 56(4), 402–414. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2788.2011.01489.x>
- Park, S. Y., Yang, S., Shin, C. S., Jang, H., & Park, S. Y. (2019). Long-term symptoms of mobile phone use on mobile phone addiction and depression among Korean adolescents. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(19), 3584–3595. <https://doi.org/10.3390/ijerph16193584>
- Rashid, S. M. M., & Wong, M. T. (2023). Challenges of implementing the individualized education plan (IEP) for special needs children with learning disabilities: Systematic literature review (SLR). *International Journal of Learning, Teaching and Educational Research*, 22(1), 1–15. <https://doi.org/10.26803/ijlter.22.1.2>
- Rauschert, C., Möckl, J., Seitz, N. N., Wilms, N., Olderbak, S., & Kraus, L. (2022). The use of psychoactive substances in Germany: Findings from the Epidemiological Survey of Substance Abuse 2021. *Deutsches Ärzteblatt International*, 1(1), 119–128.
- Ryan, C., Bergin, M., & Wells, J. S. (2021). Work-related stress and well-being of direct care workers in intellectual disability services: A scoping review of the literature. *International Journal of Developmental Disabilities*, 67(1), 1–22. <https://doi.org/10.1080/20473869.2019.1582907>

- Sadagheyani, H. E., & Tatari, F. (2021). Investigating the role of social media on mental health. *Mental Health and Social Inclusion*, 25(1), 41–51. <https://doi.org/10.1108/MHSI-06-2020-0039>
- Sáez-Suanes, G. P., García-Villamizar, D., del Pozo Armentia, A., & Dattilo, J. (2020). Emotional dysregulation and uncertainty intolerance as transdiagnostic mediators of anxiety in adults with autism spectrum disorders and intellectual disability. *Research in Developmental Disabilities*, 106(1), 103–124. <https://doi.org/10.1016/j.ridd.2020.103784>
- Salehin, I., Talha, I. M., Moon, N. N., Saifuzzaman, M., Nur, F. N., & Akter, M. (2020). Predicting the depression level of excessive use of mobile phone: decision tree and linear regression algorithm. In: S. Patuakhali (Ed.), *2020 IEEE International Conference on Sustainable Engineering and Creative Computing (ICSECC)* (pp. 113–118). IEEE. <https://doi.org/10.1109/ICSECC51444.2020.9557394>
- Sánchez-Martínez, M., & Otero, A. (2009). Factors associated with cell phone use in adolescents in the community of Madrid (Spain). *CyberPsychology & Behavior*, 12(2), 131–137. <https://doi.org/10.1089/cpb.2008.0164>
- Sarid, M., Meltzer, Y., & Raveh, M. (2020). Academic achievements of college graduates with learning disabilities vis-a-vis admission criteria and academic support. *Journal of Learning Disabilities*, 53(1), 60–74. <https://doi.org/10.1177/0022219419884064>
- Schwartz, A. E., Hopkins, B. G., & Stiefel, L. (2021). The effects of special education on the academic performance of students with learning disabilities. *Journal of Policy Analysis and Management*, 40(2), 480–520. <https://doi.org/10.1002/pam.22282>
- Slyater, E. M., & Jensen, J. (2019). Parents with intellectual disabilities in the child protection system. *Children and Youth Services Review*, 98(1), 297–304. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2019.01.013>
- Smith, K. A., Ayres, K. A., Alexander, J., Ledford, J. R., Shepley, C., & Shepley, S. B. (2016). Initiation and generalization of self-instructional skills in adolescents with autism and intellectual disability. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 46(2), 1196–1209. <https://doi.org/10.1007/s10803-015-2654-8>
- Stephenson, J., & Limbrick, L. (2015). A review of the use of touch-screen mobile devices by people with developmental disabilities. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 45(1), 3777–3791. <https://doi.org/10.1007/s10803-013-1878-8>
- Tao, S., Wu, X., Zhang, Y., Zhang, S., Tong, S., & Tao, F. (2017). Effects of sleep quality on the association between problematic mobile phone use and mental health symptoms in Chinese college students. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 14(2), 185–192. <https://doi.org/10.3390/ijerph14020185>
- Thomé, S., Härenstam, A., & Hagberg, M. (2011). Mobile phone use and stress, sleep disturbances, and symptoms of depression among young adults: A prospective cohort study. *BMC Public Health*, 11(1), 1–11. <https://doi.org/10.1186/1471-2458-11-66>
- Totsika, V., Liew, A., Absoud, M., Adnams, C., & Emerson, E. (2022). Mental health problems in children with intellectual disability. *The Lancet Child & Adolescent Health*, 6(6), 432–444. [https://doi.org/10.1016/S2352-4642\(22\)00067-0](https://doi.org/10.1016/S2352-4642(22)00067-0)
- Tsakanikos, E., Bouras, N., Sturmey, P., & Holt, G. (2006). Psychiatric co-morbidity and gender differences in intellectual disability. *Journal of Intellectual Disability Research*, 50(8), 582–587. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2788.2006.00832.x>

- Whitney, D. G., Shapiro, D. N., Peterson, M. D., & Warschusky, S. A. (2019). Factors associated with depression and anxiety in children with intellectual disabilities. *Journal of Intellectual Disability Research*, 63(5), 408–417. <https://doi.org/10.1111/jir.12583>
- Willner, P., Rose, J., Stenfert Kroese, B., Murphy, G. H., Langdon, P. E., Clifford, C., & Cooper, V. (2020). Effect of the COVID-19 pandemic on the mental health of carers of people with intellectual disabilities. *Journal of Applied Research in Intellectual Disabilities*, 33(6), 1523–1533. <https://doi.org/10.1111/jar.12811>
- Wright, M. F., & Wachs, S. (2020). Parental support, health, and cyberbullying among adolescents with intellectual and developmental disabilities. *Journal of Child and Family Studies*, 29(1), 2390–2401. <https://doi.org/10.1007/s10826-020-01739-9>
- Zhang, L., Basham, J. D., & Yang, S. (2020). Understanding the implementation of personalized learning: A research synthesis. *Educational Research Review*, 31(1), 1003–1039. <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2020.100339>
- Yen, C. F., Tang, T. C., Yen, J. Y., Lin, H. C., Huang, C. F., Liu, S. C., & Ko, C. H. (2009). Symptoms of problematic cellular phone use, functional impairment and its association with depression among adolescents in Southern Taiwan. *Journal of Adolescence*, 32(4), 863–873. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2008.10.006>

Bojana B. ARSIĆ

Anja M. GAJIĆ

University of Belgrade (Serbia)

Faculty of Special Education and Rehabilitation

Problematic Mobile Phone Use and Mental Health Problems in Adolescents with Mild Intellectual Disability

Summary

In the last few decades, more people have been using mobile phones, even people with intellectual disabilities (ID). The most common consequence of excessive use of mobile phones is the emergence of mental health (MH) problems. This research aims to determine the predictors and correlation between problematic mobile phone use and MH problems in adolescents with mild ID. The sample comprised 54 adolescents of both genders who have mild ID and who attend the Vocational High School in Belgrade. The Problematic Cellular Phone Use Questionnaire was used to measure the characteristics of the respondents' use of mobile phones and the Depression, Anxiety and Stress Scale was used to measure MH problems. It was found that adolescents with mild ID have a statistically significantly high degree of problematic mobile phone use. Younger adolescents, those who use a mobile phone more time during the day and adolescents who use psychoactive substances have a higher degree of problematic mobile phone use. Girls have more MH problems compared to male adolescents. In

addition, adolescents with mild ID who have a higher degree of problematic mobile phone use have more MH problems, and the presence of MH problems in one domain is positively correlated with the presence of others. In conclusion, we highlight the limitations as well as recommendations for future researchers and practitioners working with this population.

Keywords: mobile phone; mental health problems; adolescents; mild intellectual disability.

Овај чланак је објављен и дистрибуира се под лиценцом *Creative Commons ауторство-некомерцијално 4.0 међународна* (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

This paper is published and distributed under the terms and conditions of the *Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International* license (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).